

University of Groningen

Christen-Democratische Unie?

Otjes, Simon; Voerman, G.

Published in:
De Hofvijver

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2013

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Otjes, S., & Voerman, G. (2013). Christen-Democratische Unie? Over de mogelijkheid van een fusie tussen het CDA en de ChristenUnie. *De Hofvijver*, 3(28). http://www.montesquieu-instituut.nl/id/vj87jyt6qhn6/christen_democratische_unie?pk_campaign=hofv-1303&pk_kwd=vj87jyt6qhn6

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Christen-Democratische Unie? -

Over de mogelijkheid van een fusie tussen het CDA en de ChristenUnie

Simon Otjes en Gerrit Voerman, beiden verbonden aan het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen, Simon Otjes als wetenschappelijk medewerker, Gerrit Voerman als hoogleraar.

Bij de laatste verkiezing voor de Tweede Kamer in september 2012 heeft de electorale neergang van het [CDA](#) zich verder doorgezet: in de laatste zes jaar heeft de partij die lange tijd de Nederlandse politiek domineerde twee derde van zijn stemmen verloren. Opvallend genoeg heeft de [ChristenUnie](#) in het geheel niet van het verval van de christendemocraten geprofiteerd, integendeel; in dezelfde periode raakte zij zelf een kwart van haar kiezers kwijt. Beide partijen zijn de laatste jaren in het defensief, als gevolg van de secularisering en deconfessionalisering.

Deze toenemende marginalisering van de christelijke politiek in Nederland zou voor het CDA en de ChristenUnie reden kunnen zijn om na te denken over een gezamenlijk optrekken of zelfs een samengaan. Een [fusie](#) tussen die twee was altijd ondenkbaar, alleen al vanwege het grote onderlinge krachtsverschil: het CDA was in 2006 in zeteltal zeven keer zo groot als de ChristenUnie. Anno 2013 lopen zij in omvang echter veel minder uiteen: het CDA heeft dertien zetels, de ChristenUnie vijf; in de peilingen van de afgelopen weken is het verschil nog kleiner. Ook de ledentallen bewegen naar elkaar toe, alhoewel het verschil nog altijd aanzienlijk is: het CDA telde begin 2013 59.000 leden, de ChristenUnie 24.000.

Als beide partijen in zwaar weer verkeren, waarom gaan ze dan niet samen? Is de christelijke politiek in een sterk seculariserende samenleving immers niet gebaat bij een krachtig geluid? Bovendien staan de ChristenUnie en het CDA vaak dicht bij elkaar. Kiezers van beide partijen hebben over en weer tamelijk grote sympathie voor elkaar. Uit cijfers van het Nederlands Kiezersonderzoek uit 2010 (de gegevens uit 2012 zijn nog niet beschikbaar) blijkt dat de kiezers van de ChristenUnie na hun eigen partij de meeste sympathie hebben voor het CDA. De SGP komt pas op de derde plaats, terwijl de ChristenUnie met die partij bijvoorbeeld bij de Europese verkiezingen van 2009 nauw heeft samengewerkt. Onder CDA-kiezers staat de ChristenUnie op de derde plaats, na de eigen partij en de VVD.

Die wederzijdse sympathie kan samenhangen met een gedeelde achtergrond. Het electoraat van het CDA en de ChristenUnie is in hoge mate godsdienstig: 84% respectievelijk 97% van hun kiezers geeft aan religieus te zijn. Daarachter schuilt evenwel de nodige verdeeldheid: de grootste groep onder de ChristenUnie-stemmers is gereformeerd, maar onder CDA-stemmers katholiek. De ChristenUnie is echter veel minder antikatholiek dan in het verleden; de partij heeft al geruime tijd haar vizier ook op behoudende katholieke kiezers gericht. Beide partijen trekken vooral kiezers van het platteland, wat niet vreemd is omdat daar meer gelovigen wonen dan in de grote stad: tussen de 70 en 75% van hun stemmen zijn afkomstig uit gebieden die niet sterk geurbaniseerd zijn.

Ook de politieke verschillen tussen het CDA en de ChristenUnie zijn op de langere termijn bezien afgenomen, zoals blijkt uit hun samenwerking in het vierde kabinet-Balkenende in de jaren 2007-2010, dat overigens niet ten val kwam door toedoen van een hen, maar door de derde coalitiepartner, de PvdA. Na de val van het eerste kabinet-Rutte konden ChristenUnie

en CDA in mei 2012 beiden het ook prima vinden in het Vijfpartijenakkoord. Ook in de sociaal-culturele sfeer vinden de kiezers van beide partijen elkaar: op veel onderwerpen, zoals immigratie, islam en veiligheid, hebben de kiezers van het CDA en de ChristenUnie dezelfde mening. Zo wil 86 resp. 87% strengere straffen; vindt 52 resp. 55% dat illegale immigranten niet mogen blijven; en is 60 resp. 65% tegen toetreding van Turkije tot de EU.

Niet op alle gebieden en is sprake van overeenstemming: zo is een meerderheid van de kiezers van de ChristenUnie tegen verdere Europese integratie, terwijl een meerderheid van de CDA-kiezers voor is. Ook de opvattingen over ethische thema's zoals het homohuwelijk en euthanasie lopen nogal uiteen. ChristenUnie-kiezers zijn hier in meerderheid tegen; in het CDA-electoraat is dat slechts een (betrekkelijk) kleine minderheid (53% resp. 11% tegen het homohuwelijk; 76% resp. 30% tegen euthanasie). De tijd dat er met de ChristenUnie niet te praten viel zonder dat eerst de wetgeving inzake abortus, euthanasie en homoseksualiteit volledig zou worden teruggedraaid is echter al enige tijd voorbij: in 2006 heeft de partij in haar verkiezingsprogramma deze eis laten vallen. Bovendien zijn in de dagelijkse politiek deze onderwerpen sterk naar de achtergrond geschoven.

Op sociaal-economisch gebied zijn de verschillen tussen beide partijen groter. In het algemeen zien we een rechtser CDA-electoraat en een linkser ChristenUnie-electoraat. Wat betreft de niet onbelangrijke wens van een meer gelijke inkomensverdeling naderen de kiezers van beide partijen elkaar echter tot op zekere hoogte weer: 69% van de ChristenUnie-kiezers is hiervan voorstander, tegenover 54% van de CDA-kiezers.

De geschiedenis heeft geleerd dat partijen pas fuseren wanneer ze in hetzelfde schuitje zitten: electorale neergang of stagnatie, met als gevolg het verlies van macht, zijn onmisbare voorwaarden voor een organisatorisch samengaan. Het in 1980 uit drie partijen geformeerde CDA en de in 2000 uit de samensmelting van twee partijen voortgekomen ChristenUnie weten er alles van; hun samengaan was bedoeld om het proces van teloorgang dat eraan vooraf ging, een halt toe te roepen. Het CDA en de ChristenUnie bevinden zich nu ook weer in een situatie van neergang respectievelijk stagnatie (waarbij de ChristenUnie op geen enkele wijze beter wordt van het verlies van het CDA), wat perspectieven kan openen op hun samengaan.

Een dergelijk proces wordt vergemakkelijkt door de verkleining van de onderlinge krachtsverhoudingen, de grote wederzijdse sympathie, door beider ligging in het godsdienstige domein en door de grote mate van politieke overeenstemming op onderwerpen uit de sociaal-culturele sfeer. Verschillen bestaan er over sociaaleconomische thema's, maar die zijn betrekkelijk klein. Ethische issues als homohuwelijk en euthanasie laten een grotere verdeeldheid zien, maar de praktisch-politieke relevantie daarvan is in de afgelopen jaren sterk verminderd. Ook van belang is dat is de opstelling van de ChristenUnie in de politiek als zodanig geleidelijk aan veranderd is. Voortgekomen uit twee partijen met sterk principiële stellingnames is zij zich geleidelijk aan pragmatischer gaan opstellen – een onvermijdelijke strategie voor een op de politieke flank gepositioneerde partij die aan electorale of bestuurlijke relevantie wil winnen.

Al met al is de ChristenUnie dichterbij de buurt van het CDA gekomen. Deze toenadering hoeft niet op korte termijn op een fusie uit te lopen, maar een semipermanent partnerschap tussen beide partijen, (vooralsnog) met behoud van hun eigen identiteit is wel denkbaar – zeker wanneer de electorale tegenspoed aanhoudt. Daarbij komt dat beide partijen elkaar in

bestuurlijke coalities nodig zullen hebben om niet aan seculiere meerderheden van liberalen en sociaaldemocraten te zijn overgeleverd.

Zo'n bondgenootschap kan in eerste instantie gericht zijn op voortzetting van de huidige samenwerking in gemeentelijke en provinciale colleges en wellicht ooit ook weer in het landsbestuur, en – wanneer dat profijtelijk is voor beide partijen – op electorale coöperatie die verder gaat dan een lijstverbinding (zoals lijstineenschuiving). Wanneer de samenwerking in dat stadium is aanbeland wordt het oppassen; vroegere fusies van CDA, GroenLinks en de ChristenUnie zijn immers ook begonnen met electorale samenwerking.

Groningen, maart 2013

Voor meer achtergrondinformatie zie:

- [J. Hippe en G. Voerman \(red.\), *Van de marge naar de macht. De ChristenUnie 2000-2010* \(Amsterdam: Boom 2010\)](#)
- [Gerrit Voerman \(red.\), *De conjunctuur van de macht. Het Christen Democratisch Appèl 1980-2010* \(Amsterdam: Boom, 2011\)](#)
- [G. Voerman, 'Partijfusies in Nederland. Een verkennend seismologisch onderzoek', in: *Jaarboek 1991 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen* \(Groningen: DNPP, 1992\) 123-148](#)

Deze bijdrage verscheen in ['De Hofvijver'](#) nr. 28 d.d. 25 maart 2013.